

verwijderd is", wanneer hij spreekt van een „onevenredige en ongelijkmatige ontwikkeling der menselijke capaciteiten", dan zien wij duidelijk het fundament dezer wereldbeschouwing.

„Onze tegenwoordige maatschappelijke ordening", spreekt Mannheim uit, „moet ineensinken, wanneer de rationele beheersing van den mensch en de zelfbeheersing niet gelijken tred met de technische ontwikkeling houdt". Hij verwacht tenslotte, dat dit mogelijk is. Hier getuigt het humanisme van zijn ongebroken geloof, ondanks alles.

Wij loopen gevaar den invloed dezer wereldbeschouwing te ondergaan, wanneer wij, geboeid door de zegeningen der techniek tot in het recente verleden toe, de meening uitspreken, dat de mensheid niet in staat is „deze technische ontwikkeling bij te houden" (zoals Dr Bølger doet), of dat wij al haar kwade gevolgen slechts als tijdelijke ziekteverschijnselen zien, als groei-stuipen bijvoorbeeld. („De overheid zal door zorgzame behandeling de genezing kunnen bevorderen" meenen sommigen.) Want in dat oordeel is de verwachting besloten, dat de mensch uit eigen kracht de moeilijkheden te boven zal komen. En dat kan hij niet, nu niet en nooit.

Die onmacht betekent geenszins, dat hij den strijd tot verbetering niet voeren moet. Maar allereerst moet afgevraagd worden wat het uitgangspunt en het doel van dien strijd moet zijn. En daarvoor is onder meer grondige analyse van het tegenwoordige technische productiesysteem noodig. Het spreekt vanzelf, dat zulk een analyse zich niet tevreden mag stellen met de opsomming van het nut, dat de techniek tot nu toe gebracht heeft. Ook is het niet haar voornaamste taak zich te verdiepen in den (denkbeeldigen) toestand eener maatschappij, die den zegen der techniek mist. Allemaal beschouwingen, welke verdienste hebben, en wier resultaten menschen, die zich rebellisch tegenover „de machine" gedragen, zeker tot nadenken kunnen brengen. Maar die niet bevredigen.

Voor alles moet de ontleding van het technische stelsel de basis blootleggen, waarop het rust, en de factoren onderzoeken, die zijn ontwikkeling beheerschen. Nu en in het verleden. Dan pas zal met eenige zekerheid geoordeeld kunnen worden of er grond is voor de verwachting, dat de huidige moeilijkheden slechts van tijdelijken aard zijn. Wie daarbij zijn hoop bouwt op een geleidelijke of sprongwijze evolutie der „menselijke moraal", wie meent dat de „zedelijke ontwikkeling" bij de technische eenige tempo's ten achter is, (zoals Mannheim), moet bedrogen uitkomen. Zulk een oordeel is onschrijfbaar, strijdt geheel met de Christelijke levensbeschouwing. En toch ontmoeten wij het maar al te vaak.

Het vraagstuk der rationalisatie en mechanisatie omvat dus veel meer dan de kwestie der kostprijsverlaging. Tenslotte mag dat onderdeel ook niet den doorslag geven bij het nemen eener beslissing. Verschillende methodes, die drukking der kosten zouden veroorzaken, worden door ons absoluut verworpen. Niemand van ons denkt bijvoorbeeld aan een verlaging der „sociale lasten", niemand wenscht de slechte arbeidsvoorwaarden terug, die in het verleden het arbeidersgezin de wanhoop nabijbrachten. Zelfs de meest conservatieve werkgever spreekt over dat laatste niet. Maar op „verlaging der sociale lasten" wordt in menigen kring sterk aangedrongen. Dat teekent den toestand.

Een grondige analyse van 't bedoelde productiestelsel en zijn werking op de samenleving, zal ons ook behoeden voor het oordeel dat de „werkloozen het nog zoo slecht niet hebben", althans „het veel slechter konden treffen". Dr Bølger spreekt van een „betrekkelijke nood", en meent zelfs, dat mede dank zij de rationalisatie (die arbeiders uitstoot) zulke steunuitkeringen gedaan kunnen worden als thans geschiedt. Men zij voorzichtig met dergelijke uitspraken. Noch het „nette huisje", noch de „verzorging" zijn in staat de ellende van het werkloos-zijn weg te nemen.

We erkennen: in ons land staat een bedrijf dikwijls voor de vraag of rationalisatie of stopzetten (dus allen ontslaan). Noodgedwongen volgt het den eersten weg. Maar daarom behoeven we het systeem als zoodanig nog niet goed te keuren. Heel de wereld lijdt daaronder.

Het is niet de eerste maal in de geschiedenis, dat een productiestelsel, hetwelk aanvankelijk en langen tijd zegeningen bracht, tenslotte zoovele gebreken toonde, dat ingrijpende wijziging niet uit kon blijven.

De recente ontwikkeling van de techniek laat duidelijk fouten zien. We noemen slechts het streven naar autarkie, de tegenwoordige eliminatie van menselijke arbeidskrachten, de arbeidsverdeling en het arbeidstempo. Deze gevolgen en zoovele andere, leggen een zwaren druk op het menschdom.

In een wereld met vrij handelsverkeer zou de techniek zich wellicht „gunstiger" ontwikkeld hebben. Het is merkwaardig, dat dezelfde macht, die dit verkeer tot grooten bloei bracht, thans deze organisatie tegenwerkt. In elk land. Groote werk-

loosheid eischt industrialisatie. Deze op haar beurt protectie.

Zoo plaatst de techniek ons voor een complex van vraagstukken, alle even moeilijk op te lossen. De wetten, die haar groei in het verleden beheerschten, hebben thans een deel van hun geldigheid verloren.

Wij hebben in deze artikelen slechts enkele algemeene opmerkingen kunnen maken. Wij hopen later op enkele onderdelen uitvoeriger terug te komen. Daarbij willen we ook gaarne aandacht vragen voor het werk van den socioloog Mannheim, in dit stuk genoemd.

A.

B. t. B.

MUZIKALE KRONIEK

Jazz.

Dezer dagen ontving de redactie van dit weekblad een brief, waarin de volgende kwestie aan de orde werd gesteld.

Op de Christelijke school van den schrijver was een zgn. „band" opgericht, die op avonden van clubs jazz-musiek ten gehore bracht. Naar aanleiding van dit feit was er op deze school een discussie ontstaan over het al of niet geoorloofd zijn van deze muziek. Ofschoon de schrijver intuïtief voelde, dat de jazz in Christelijken kring contrabande was, wilde hij ter fundeering van zijn oordeel graag de volgende vragen beantwoord zien.

1. Is jazz-musiek identiek met dansmuziek?
2. Zoo ja, moet bij de bestrijding daarvan dan meer de nadruk gelegd worden op de hoedanigheid, als wel op den geest, de sfeer van deze muziek?
3. Hoe moeten wij staan tegenover walsen als van Strauss e.a.? Moeten wij ze verwerpen, of kunnen wij deze nog om hun kunstwaarde tot op zekere hoogte waardeeren?
4. Sommigen zien in jazz een primitieve uiting van kunst, die zich nog moet ontwikkelen. Is dit juist?

Ik ben blij, deze kwestie, zij het ook beknopt, eens aan de orde te kunnen stellen. In hoeveel gezinnen, waar voorheen slechts zang en harmoniumspel werd gehoord, heeft de radio niet die vreemde klanken geïntroduceerd, die de jongeren steeds gewijs deden genieten van een wereld, waarvan de toegang hun door de ouderen was onzegd? De meeste onzer radiotoestellen zouden al lang gesneuveld zijn, wanneer dat stille verzet tusschen de ouderen en de jongeren eens was uitgestreden op de knoppen van die toestellen: het station met de jazz aan of af!

Het is te begrijpen, dat die jongeren datgene, wat ze thuis niet of niet voldoende konden bemachtigen, met elkaar op schoolavondjes trachtten te krijgen. In mijn verbeelding zie ik ze met hun saxophones, trompetten, banjo's en slagwerk bij een afgeleefde piano bezig, onbeschrijfelijke herrie makend in hun ongezellig lokaal met aan den wand grijnzende negerkoppen temidden van instrumentengeblikker, in de pauzes vervaarlijk schermend met termen als „hot", „swing", enz. Misschien heet de „band" wel „The new rhythm kings" als op bioscoopreclames, of „De syncope-boksers" als de winkeliers, waar ze hun sigaretten koopen!

Nu zal een lid van genoemden „band", die het bovenstaande mocht lezen, misschien vinden, dat ik zijn werk bespottelijk voorstel. Zou het waar zijn? Het is riskant om in het algemeen te oordeelen over een individueel geval, dat men niet van nabij kent. Wanneer men het echter in Nederland over „jazz" heeft, kan men rustig deze gevallen over één kam scheren, omdat men dan vrijwel zeker weet, dat men niet de echte jazz bedoelt.

De lezer bedenke, dat er Jazz en „jazz" bestaat. De eerste is de echte, een muzikale cultuur-uiting van Amerikaansche negers, waarbij een sterk geaccentueerd mechanisch ritme met felle schokken op den voorgrond treedt. Als zoodanig heeft deze muziek haar waarde, evenals die andere muzikale uiting der negers: de negro-spirituals, hun geestelijke liederen, die onlangs nog in ons land door Marian Anderson op overtuigend-schoone wijze zijn gezongen.

Zoodra deze primitieve Jazz-kunst in Amerika omstreeks 1914 eenige populariteit begon te verkrijgen, wierp de blanke Amerikaan er zich op (hij was het slavenhalen nog niet verleerd!), scheurde de eigenaardig-gevormde ingewanden uit het levende lichaam van deze muziek los, maakte er leverpastei van, verpakte deze in de blikjes van zijn eigen muzikale erfenis en overstroemde de publieke markt met deze goederen. Hij bleef ze „jazz" noemen, hoewel ze daarmee slechts enkele uiterlijkheden gemeen hadden.

Een slechter impressario als de Amerikaan had de jazz-musiek niet kunnen hebben. Om twee redenen: allereerst omdat uitingen van een primitieve kunst, wanneer ze uit hun verband worden ge-

rukt en terwille van de sensatie geëxploiteerd, in een minimum van tijd hun levensvatbaarheid verliezen; en in de tweede plaats omdat de oorspronkelijke scheppers van de jazz, de negers, terwille van hun bestaansmogelijkheid deze verbaseringen nu moesten gaan propageeren, wat de dood betekende voor de echte Jazz.

Zoo is er thans een toestand ontstaan, waarbij uit de 100 pCt. van datgene wat in Europa „jazz" wordt genoemd, 1 pCt. als ware, zij het primitieve, vorm van negerkunst het leven verdient, en de overige 99 pCt. uit niets anders bestaat dan de gewone moppen en schlagers, die u allen kent, met een muziek die steeds banaal en vervelend is, op den duur den muziekminnaar zoo moe maakt en op velen een ondefinieerbare prikkelende uitwerking heeft, een warreling van troebele gevoelens of een sensuele katterigheid.

Verwonder er u niet over, dat deze „jazz"-muziek die gevoelens opwekt. Anders was ze nooit populair geworden. We zien ook hier den kringloop van het publiek, dat vraagt om datgene, wat heelemaal niet goed voor hem is, wat aansluit bij het dierlijke, en van den leverancier, die het publiek met dien rommel overvoert, zonder zich daarbij om hogere motieven te bekommeren. In dezen noodlottigen cirkel bewegen zich tegenwoordig de sensatiebioscoop, de gruwelpers, de massalectuur, de vrouwenmode, de amusementsmuziek voort.

Zal de jazz-band in die Christelijke school uit dezen cirkel kunnen uitbreken? Ik geloof er niets van. De ware 1 pCt. Jazz-kunst kan de Europeaan zich niet alleen met behulp van grammofoonplaten eigen maken, bovendien zal dit hem zelfs bij de meest illustere voorbeelden in Amerika (Ellington e.s.) niet gelukken, daar hij juist die bijzondere eigenschappen, die de negers tot hun karakteristieke muziek inspireeren, mist. En imitatie van hun kunst heeft geen zin, waar er voorloopig handen te kort zijn om de amusementsmuziek in Christelijken kring tot een althans redelijk peil te brengen.

Hiermee ben ik gekomen tot de keerzijde van deze medaille. Hoon de leden van dien „band" niet al te zeer, lezer! Want ook in onzen Gereformeerden kring is eenzelfde noodlottige cirkelgang van de eigen amusementsmuziek te constateren als in de „jazz"-wereld. Ook wij lepperen maar voort aan laffe muzikale gelatine-kost, verlangen van musici, uitgevers en N. C. R. V. steeds maar weer nieuwen voorraad, en moppen al te vaak, als deze met vaste spijs aankomen. Als „De slag bij Waterloo" te hooren is, komt er een belangstelling, die schandelijk groot is in vergelijking met die welke voor smaakvolle bewerkingen van het Christelijk volkslied wordt getoond. Deze stand van zaken zal moeten veranderen, b.v. naar het in dit opzicht beschamend voorbeeld van Duitschland, waar in dezen tijd de „Hausmusik" en „Gemeinschaftsmusik" tot rijke ontwikkeling zijn gekomen. Dan zullen de jazz-bands in onzen kring hun langsten tijd hebben gehad. Maar dit kan alleen, als ieder, die nu de „jazz"-muziek uit de radio afzet, aan het werk gaat in zijn eigen kring, ook als hij er weinig zin in heeft.

Na het bovenstaande kan de beantwoording van de vier door onzen brieven-schrijver gestelde vragen kort zijn.

Vraag 1: De echte 1 pCt. Jazzmuziek lang niet altijd, de 99 pCt. „jazz" praktisch steeds.

Vraag 2: De bestrijding moet zich richten op beiden. Op de kwaliteit der muziek, omdat ze rommel is. Op de sfeer ervan, omdat deze, ook als er niet bij wordt gedanst, tot dubbelzinnige dansen of gevoelens prikkelt.

Vraag 3: Dansmuziek als zoodanig behoeft niet verwerpelijk te zijn: ze appelleert op het muzikale ritme-gevoel in den mensch. Een gezonde bevrediging hiervan door goede dansmuziek is dankbaar te aanvaarden als ontwikkeling van een gave, door God in den mensch gelegd. Zou de mensch zijn vreugde of droefheid ook niet met zijn lichaam mogen uiten? In den Bijbel liggen de voorbeelden hiervan voor het grijpen. Ik geloof dan ook in de mogelijkheid van een Christelijken volksdans, al zie ik dezen nog niet concreet voor mij. Dat overigens de kunstwaarde van dansmuziek geval voor geval zal moeten worden nagegaan, behoeft geen betoog.

Vraag 4: Bij de negers wel, bij de 99 pCt. „jazz"-muziek niet, want de wijze, waarop de blanke de Jazz heeft overweldigd en verwerkt tot een reeks trucjes, excessen en lawaaiig gehik, snijdt al zijn ontwikkelingsmogelijkheden af. De „jazz"-muziek in Europa heeft met kunst niets meer uit te staan en is in de sensatie hopeloos vastgelopen.

Rotterdam.

Mr. A. BOUMAN.

Wat vlie den, en no leven, ook maar kort. Reformatie Synode de Amerika, Juni 1938, van bove wel, evena otheek, t er 18 versc Classis do twee oude

Vroeger, er van elk teruggebr om allen indien onz echter nog dit artikel tegen dat twee reden en in onze voormalig het midden noemen, n wij dat ee sion", het van onze f stad Gran dagen, of e het Gouve laat verric loos zoude spannen d

De twee houden va voren, en onze class len wezen verwijzen, zo zelf afd veel mogel

Wij zult dale com het „Refor toont, dat taatschap l is al over Geref. Ker Moeder w

Die Con schillende teekende a term hier officio lid

Namens Synode de de Ch r. C jaar 1936 v door den algemeene een voorst te treden uit te spre de Nederl

welke wij respondent officiële noemde, n leverd aan dat gedaan wij hebben scheid ont richt aan

ciële antw tuurlijk m gen. De Ac slechts, d met de ho oogen zien

Ook zal Geref. Ker haar voorj een dienan zaam te w Wij hadde kerkleden wij zeggen, En nu wa Zuid-Afri kant te be

te bediene zoodoende Buenos Ah Daarenb missie aan pondentie voor corre waren zoo